

סדר הלימוד ליום ד שבט [יום 122 בשנה]

היו להם שתי מלחמות, האחת טבעית עם הערב רב, והשנית דרך ניסים עם ישראל

אחר אשר נתיירא בלק ועמו מואב נתחברו עם זקני מדיין הם השרים הזקנים בעלי העצרה הנכונה אשר להם וז"ש זקני מדיין. להתייעץ אותם איך יעשו כי הנה להם שתי מלחמות האחת טבעית עם הערב רב והשנית דרך ניסים עם ישראל כנ"ל. וז"ש ויאמר מואב אל זקני וכי' והכתוב עצמו בא לתרץ קושיות רז"ל והלא מואב ומדיין מעולם שונאים זה את זה. ותירץ ואמר ובלק בן צפור וכו' ירצה כי אז בעת ההיא מפני יראת מואב ומדין מפני בני ישראל הסכימו לעשות שלום ביניהם וכדי להתקשר בלב שלם המליכו עליהם את בלק שהוא הי' נסיך אחד מחמשה נסיכי מדיין כנודע ועי"כ שתי אומות אלו נעשו אומה אחת כי מלך א' לשניהם כנ"ל ועתה ר"ל אחר שעשו שלום ביניהם ונתחברו לאומה אחת ומלך אחד עליהם. א"כ עתה שאנחנו אומה אחת נמצא כי ישראל ילחכו את כל סביבותינו אנחנו ואתם כי כולנו עם א' והרעה נוגעת לכולנו א"כ צריך שאנחנו שנינו נבקש עצה מה נעשה כי הרעה שוה לכולנו וז"ש עתה ילחכו.

אז ירצה רמז מלת עתה אל הנ"ל כי אע"פ שכבר נצטוו אל תצר את מואב כבר הכרחנו העניין כי אין זה אלא לפי שעה אבל עתה מכאן ואילך ילחכו הקהל וכו'.

סא

אנו יראין על ענין המזונות, כי כל הערב רב שהם כפליים מישראל וגם מקניהם, ומוכרח הוא שיתפשטו בארצינו לבקש מזונות, ולא ישאירו לנו מחיה, כלחוך השור שאין בלחיכתו סימן ברכה

ונתנו ג"כ טעם לדבריהם ואמרו ילחכו הקהל וכו' ירצה אין אנו חוששין נמלחמה כי כבר נצטוו אל תצר את מואב אבל אנו יראין על ענין המזונות כי עדיין לא נכנסו לארץ כנען ואין ארץ האמורי לבדה סובלת לכולם והנה הם עם רב כחול הים הם ונשיהם ובניהם וטפם ומקניהם. וכל הערב רב שהם כפליים מישראל וגם מקניהם ומוכרח הוא שיתפשטו בארצינו לבקש מזונות ולא ישאירו לנו מחיה כלחוך השור שאין בלחיכתו סימן ברכה כמשו"ל.

סב

אף על פי שאין יראתם אלא מן הערב רב שלא נטלו חלק בארץ ויבקשו לקחת את ארצינו, עם כל זה יראים אנו כי גם ישראל לא נצטוו אלא שהם עצמם לא ירשו את ארץ מואב, אבל אם הערב רב יבואו לרשתה ותכבד יד מואב עליהם, יבואו בני ישראל ויעזרום - ילחכו הקהל, קאי על בני ישראל, כי קהל גרים לא איקרי קהל, והנה הם באים בדרך נס, ומהם אנו מתייראים, לא מן הערב רב שנלחמים דרך טבעי

ולהורות כי אין יראתה מן המלחמה לא המשילם לאריה הגבור שבחיות אלא אל שור הלוחך המזונות

בלבד ואינו הורג נפשות כמו האריה. או ירצה במה שאמרנו לעיל כי אע"פ שאין יראתם אלא מן הערב רב שלא נטלו חלק בארץ ויבקשו לקחת את ארצינו עכ"ז יראים אנו כי גם ישראל לא נצטוו אלא שהם עצמם לא ירשו את ארץ מואב אבל אם הערב רב יבואו לרשתה ותכבד יד מואב עליהם יבואו בני ישראל ויעזרום וז"ש ילחכו הקהל הם בני ישראל כמ"ש לפני קהל עדת ישראל וכמשז"ל קהל גרים לא איקרי קהל והנה הם באים בדרך נס ומהם אנו מתייראים לא מן הערב רב שנלחמים דרך טבעי, אז עלתה הסכמת עצתם כי ראוי לחוש לשתי הסיבות הנ"ל כי לסיבת הטבעית כבר נתחברו יחד שתי אומות גדולות האלו מואב ומדין אם לסיבת עליונות שכרו את בלעם לקללם שלא בדרך טבע ואז וישלח מלאכים וכו' ורמז בזה אל שתי עניינים הנ"ל הא' הוא כי נתחברו יחד שתי האומות כאומה אחת בלב אחד כאיש אחד וז"ש וישלח בלשון יחיד ולא אמר וישלחו ובפרט כפי מ"ש אח"כ וילכו זקני מואב וזקני מדין.

סג

בהיות ישראל יושבים בשטים בהשקט, קפץ עליהם רוגז בסיבת הערב רב, כי הערב רב לבדם, הם אשר החלו לזנות את בנות מואב, ולהם קראו לאכול מזבחי אלהיהן, והם אשר אכלו וישתחוו - "קשים גרים לישראל כספחת" נאמר על הערב רב, אשר בהתחברם עמהם החטיאום

אז נבאר עם ההקדמה הידועה שסתם העם הם הערב רב ובפרט בהיותם סמוכים למלת ישראל וסיפר כי

בהיות ישראל יושבים בשטים בהשקט קפץ עליהם רוגז בסיבת הערב רב כי הלא ויחל העם לשון התחלה כי הערב רב לבדם הם אשר החלו לזנות את בנות מואב. ולהם קראו לאכול מזבחי אלהיהן, והם אשר אכלו וישתחוו וזהו שחזר ואמר ויאכל העם למעוטי ישראל ונודע כי קשים גרים לישראל כספחת נאמר על הערב רב אשר בהתחברם עמהם החטיאום ואמנם העם הם התחילו כמ"ש ויחל העם ואח"כ ויצמד ישראל וכו'. ואין הכוונה שנתחברו לבעל פעור כי זה עון פלילי להיותם חיבור אחד הם והע"ז אבל ויצמד ישראל עם העם הנ"ל לחטוא עמהם אך לא לגמרי בענין הזנות אף לא בענין כל העבודות זרות רק לבעל פעור בלבד ע"ד שפירשנו לעיל כי חשבו שלא היו חוטאים בכך ועכ"ז ויחר אף ה' בישראל יען כי פעור עבודתו המיוחדת לו בכך ע"ד שקראה אל האיש הנ"ל במדרש רז"ל.

סד

אז ציווה משה שיקח את כל "ראשי העם" אותם שהעיוז פניהם להתחיל לחטוא, כי המון הערב רב היו יראים לחטוא, ועל ידי מיתת "ראשי הערב רב" שוב חרון אף ה' מישראל אשר לא חטאו ממש

אז ציווה משה שיקח את כל ראשי העם אותם שהעיוז פניהם להתחיל לחטוא כי המון הערב רב היו יראים לחטוא והוקע אותם יען כי זנו וגם עבדו עבודה זרה משא"כ בישראל וע"י מיתת ראשי הערב רב ישוב חרון אף ה' מישראל אשר לא חטאו ממש.

סוה

לא יעשה המשפט הזה רק על ידי שופטי ישראל, כי אין להערב רב שופטים בפני עצמם - אחר זה איש מבני ישראל עצמו בא וחטא עם המדיינית, ואז רפו ידי משה והעדה, כי ישראל ממש חטאו בזנות כמו הערב רב, והמה בוכים, כי אין תקנה במה שיוקע את הערב רב לבד, ואז וירא פנחס וכו'.

ואמנם לא יעשה המשפט הזה רק ע"י שופטי ישראל כי אין להערב רב שופטים בפ"ע, ולכן ויאמר משה אל שופטי ישראל הרגו איש את אנשיו ר"ל כי הערב רב היו סביב ישראל ואותם אשר היו כנגד מחנה ראובן נקראו אנשי ראובן וכיוצא בזה. ואותם הרגו יען כי הם נצמדים עם ישראל והחטיאו' בבעל פעור. והנה אח"ז איש מבני ישראל עצמו בא וחטא עם המדיינית ואז רפו ידי משה והעדה כי ישראל ממש חטאו בזנות כמו הערב רב והמה בוכים כי אין תקנה במה שיוקע את הערב רב לבד, ואז וירא פנחס וכו'.

